

Oponentský posudek k bakalářské práci Bc. Terezy Šubrtové

„Dokumentární film jako médium kulturní paměti. Příklad holocaustu“

(Vedoucí práce: Mgr. Hedvika Novotná, Ph.D.)

FHS UK

Vypracoval: Mgr. Yasar Abu Ghosh, Ph.D., 15.09.2022

Tereza Šubrtová si za cíl bakalářské práce stanovila, že posoudí, jak se dokumentární filmy vzniklé od r. 2000 do současnosti podílí na proměně historického povědomí o holocaustu. Konceptuálně a teoreticky se pohybuje v rámci paměťových studií a vizuální antropologie. Klasické koncepty paměti ovšem autorka nepřibližuje vždy na základě vlastní četby původních děl, ale ze sekundární literatury (týká se A. Assmann nebo M. Halbwachse). Struktura práce se mi zdá nešťastná v tom, že nebýt anotace, čtenář netuší, proč se má prokousávat přehledem zájmu o paměť ve společenských vědách nebo teorii filmu. Vlastní téma autorka formuluje poprvé až na s. 35. Dále je už text strukturován srozumitelně a přehledně. Podstatné je, že práce má svůj cíl a rovněž explicitní metodologický plán.

Svůj metodologický postup autorka charakterizuje jako sémioticko-strukturální. Rozhodnutí, zda se věnovat dokumentárnímu nebo hranému filmu ovšem zůstává nevysvětlené, autorka pouze konstatuje, že jí zajímá právě dokumentární film (s. 37). Časové vymezení období pro výběr filmů je 2000 až do současnosti, protože se autorka chce věnovat „současnosti“. Zdá se, že hlavním kritériem ve skutečnosti byla dostupnost filmů, a to v archívu i Vysílání ČT.

Kapitola 3 je velmi zdařilá, autorka v ní ozřejmuje, proč se film může stát předmětem paměťových studií. Jednak se díky svým obrazovým vlastnostem může stávat „figurou paměti“ (s. 23), jednak se často, zejména v případech vzpomínek obětí holocaustu, objevuje jako zdroj vzpomínek a mnemotechnická pomůcka svědků. Předmětem následující Kapitoly 4 jsou specifika dokumentárního filmu jako paměťového média. Tato specifika se nedovíjí od obsahové odlišnosti od hraných filmů, ale od metody (s. 27): zatímco hraný film je podle autorky veden vyprávěním, dokumentární vzniká metodou rekonstrukce (s. 28). Zbytek kapitoly, zabývající se stručnými dějinami dokumentu nebo typologií, se jeví nadbytečně a neúčelně, konečně jako krátká kapitola 5.

Empirická část (Kapitola 6) přináší výsledky zkoumání. K sémiotické analýze se autorka už nevrací, zřejmě zůstává implicitní. Hlavní metoda spočívá v třídění jednotlivých elementů, které si autorka dopředu stanovila jako nosné. Postřeh autorky, že prostředí vzpomínání se v dokumentech často liší podle toho, zda vzpomíná pamětník, nebo zda vykládá odborník, je zajímavý, ale dávat ho do souvislosti s Halbwachsovými sociálními rámci paměti je chybné. Z hlediska sociálních rámců by vlastně vzpomínky, které byly příznačné a dotýkaly se utrpení specifické skupiny lidí, měly zmizet spolu s koncem tohoto utrpení. Víme, že tomu tak není. Co ovšem nevíme je, zda by vzpomínky na utrpení byly jiné, kdyby si je bývalí vězni udržovali v kruhu bývalých vězňů. Že má rozlišení prostředí vyprávění v dokumentech spíše sémantickou funkci potvrzuje následující odstavce, kde autorka popisuje efekt odlišných prostředí na autoritu výpovědi (s. 47). Na stranách 48-54 následuje identifikace „stěžejních

témat“. Témata nejsou nijak překvapivá, jsou popsána na základě konkrétních segmentů filmů, cílem je ukázat, že nejsou nahodilá, ale klíčová pro jednotlivé typy narativů. Hodnocení výkladu je v těchto pasážích obtížné, protože znám je menšinu z analyzovaných filmů.

Z odborného hlediska se jako nejdůležitější jeví otázka, kterou si autorka klade na s. 59, a to, jak dokumentární filmy svojí logikou uspořádání napomáhají formování historického vědomí? Odpověď na tuto otázku se mi ovšem zdá trochu mechanická, protože autorka se uchyluje k výčtu různých typů narativů. Práce přitom přímo volá po tom, aby autorka rozvedla některé z jí naznačených důležitých úvah. Ocenil bych například, kdyby se autorka zamyslela nad dílčím závěrem, ke kterému dospěla, a to, že ve filmech ztelně ubývají nová svědectví a přibývají experimentální formy (animace, hrané pasáže). Jaký to může mít vliv na podobu historické paměti a způsoby jejího mezigeneračního nebo transkulturního sdílení?

Obecně hodnoceno je třeba říci, že Tereza Šubrtová prokázala v bakalářské práci kompetence požadované na této úrovni studia. Bakalářská práce je zdařilá, ale k tomu, aby jí bylo možné hodnotit jako výbornou, jí chybí dotažení naznačených úvah. Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit jako *velmi dobrou* (2).

Yasar Abu Ghosh